

Amálie Bulandrová

Thomas Ostermeier a svět: mezinárodní diskuzní sympozium věnované tvorbě německého režiséra

Thomas Ostermeier: Reinventing Directors' Theatre at the Schaubühne Berlin – An International Symposium, Londýn, 25.–26. září 2014, organizátoři: University of Kent, European Theatre Research Network, University of Essex, University of Birmingham, Royal Central School of Speech and Drama, University of London.

Koncem září roku 2014 proběhla v Londýně mezinárodní teatrologická konference věnovaná současnému německému režisérovi Thomasu Ostermeierovi. Sympozium neslo název *Thomas Ostermeier: Reinventing Directors' Theatre at the Schaubühne Berlin* a jeho hlavními organizátory byli zástupci institucí University of Kent, University of Essex a University of Birmingham. Po dobu dvou dnů měli účastníci možnost nahlédnout do širokého spektra výzkumů a studií, v nichž se autoři věnovali samotnému režisérovi i konkrétním prvkům a charakteristickým rysům spojeným s tvorbou berlínského divadla Schaubühne am Lehniner Platz, jež se pod Ostermeierovým vedením stalo jednou z nejvýraznějších evropských divadelních scén. Účastníci konference měli možnost navštívit i Ostermeierovu inscenaci *Ein Volksfeind* či přímo pohovořit s jejími tvůrci.

Konference byla zahájena ve čtvrtek 25. září v londýnském kulturním centru The Barbican. Vicky Angelaki, zástupkyně University of Birmingham, akci uvedla a následně moderovala první diskuzní panel pojmenovaný „Making Theatre at Schaubühne“. Tvořila jej kratší prezentace vlastní tvorby hlavních hostů, dlouholetých Ostermeierových spolupracovníků – scénografa Jana

Pappelbauma a dramaturga Florianu Borchmeyera. Po svých promluvách přešli oba tvůrci volně do debaty s britskou scénografkou Chloe Lamford a britským dramatikem Duncanem Macmillianem. Chloe Lamford v Schaubühne před několika lety hostovala na inscenaci *The Lungs* (Plíce), kterou režisérce Katie Mitchell „na míru“ napsal právě Duncan Macmillian. Oba britští umělci tedy mají praktické zkušenosti s chodem berlínského divadla z pozice hosta, čímž do rozhovoru s jeho stálými zaměstnanci vnášeli zajímavé postřehy a podněty pro širší diskuzi.

Po skončení tohoto bloku následovalo představení Ostermeierovy inscenace *Ein Volksfeind*, kolem které se točila většina dotazů a diskuzí následujícího dne. *Ein Volksfeind* (Nepřítel lidu), dramatická hra Henrika Ibsena z roku 1882, pojednává o lékaři Stockmannovi, jeho objevení hrozby zákeřné epidemie a snaze varovat před ní společnost. Ta ale jeho úsilí nepřijímá a paradoxně zajde až k označení Stockmanna za nepřítele lidu. Ostermeier se (tak jako u většiny dosavadních inscenací Ibsenových či Shakespearových dramát) ve hře zaměřil na témata, která by se dala vztáhnout na současné problémy a měla tak možnost rezonovat s konkrétní politickou

či společenskou situací. Text s Florianem Borchmeyerem značně přepsal, zaktualizoval a optikou dnešní střední třídy radikálně posunul jednání svého doktora Stockmanna. Vytvořil z něj postavu vzbuzující divoké diskuze po celém světě. Zhruba v druhé třetině inscenace dojde k rozsvícení světel v sále a k přímému vyzvání publika k vyjádření vlastního názoru ohledně doktorova chování. Herci během tohoto „střetnutí“ nevystupují ze svých rolí a naopak se snaží s diváky vést dialog pohledem své postavy. V Londýně byl výsledkem zhruba dvacetiminutový exkurz do problémů politiky tohoto města, pocitů utlačování jeho občanů a podobných témat, hýbajících tamní společností. V diskuzi se vyjádřilo mnoho návštěvníků, všichni ovšem své připomínky vyslovili s klidem a rozvahou. Jak jsme se dozvěděli později, podobně klidné toto okénko většinou nebývá. Například při hostování této inscenace v Buenos Aires došlo k více než hodinové ostré výměně názorů, během které byly konkrétní osoby v obecnstvu (na představení byl přítomen i tehdejší ministr kultury pro daný region) napadány a ostře kritizovány.

Program sympozia pokračoval druhý den, tedy v pátek 26. září, tentokrát na půdě místní školy Royal Central School of Speech and Drama. V první sekci vystoupili čtyři mluvčí, počínaje Jitkou Goriach Pelechovou. Ta ve svém příspěvku nazvaném „The Baracke Phenomenon“ přiblížila Ostermeierovy umělecké začátky. Nejprve nastínila politicko-ideologickou situaci v Německu po pádu Berlínské zdi, tehdejší způsob fungování a spravování divadel a taktéž repertoár a profilaci divadla Deutsches Theater, tedy místa, kde v té době byla

založena experimentální malá scéna The Baracke, jejímž uměleckým vedoucím se stal poměrně čerstvě dostudovaný Thomas Ostermeier. Dále přednášející rozebírala různé inspirační vlivy Ostermeierovy tvorby, vývoj jeho umělecké estetiky či rozdíly režisérova pojetí divadla jakožto „režijního“ (Regietheater) oproti jeho dřívějším tendencím inscenovat především současné, nově vznikající texty.

Druhou přednášející byla Hana Worthen z Kolumbijské univerzity v USA. Ve své práci nazvané „Liberal Humanism and Theatrical Propriety“ seznámila posluchače s reakcemi na uvedení Ostermeierovy inscenace *Ein Volksfeind* v New Yorku v roce 2013. Podobně se diváckou percepcí Ostermeierova díla zabývala další účastnice sympozia, brazilská umělkyně Marina Ceppi z University of Buenos Aires. Příspěvkem „Ostermeier in Buenos Aires: Transforming Theater Reception through Politics“ seznámila posluchače s reakcemi publika na uvedení inscenací *Ein Volksfeind* v roce 2013 a *Hamlet* v roce 2011. Posledním příspěvatelem tohoto bloku byl Arnaud Maisetti z Université Aix-Marseille ve Francii. Předmětem jeho zájmu se staly taktéž dvě Ostermeierovy realizace, a to Ibsenových *Přízraků* a Shakespearovy hry *Něco za něco*.

Druhá část druhého dne londýnského sympozia začala příspěvkem profesora Frederica Maurina z francouzské Université de Paris Sorbonne Nouvelle a jeho promluvou nazvanou „Thomas Ostermeier Within and Without Schaubühne“. Po ní přišel na řadu již všemi očekávaný příspěvek Thomase Ostermeiera, sedícího doposud v přednáškové síni. Svůj výstup nazval

„Totus mundus agit histriónem: Staging and Playing Shakespeare“ a rozebral v něm například důvody, které ho vedou k poměrně častému inscenování Shakespeareových textů, co sledává na tvorbě Williama Shakespeara nosné i pro dnešní svět a jak k ní on sám přistupuje.

Ostermeier otevřel celou přednášku konstatováním, že „neví, kdo je“. K onomu pochopení toho, kdo je a co dělá na tomto světě, mu (dle jeho vlastních slov) pomáhá náhled do dramatických textů a snaha o pochopení autorovy „filozofie“. Zejména William Shakespeare mu přitom do tohoto pátrání přináší množství podnětů, jež má režisér následně potřebu zhmotnit. Konkrétními příklady ukázal, jak britského dramatika on sám „čte“, jaké jsou možnosti vnímání jeho tvorby a jak v něm hledá paralely se současností. Svému obecenstvu Ostermeier rozdal vytištěný text – jednu scénu z dramatu *Hamlet*, na kterém tuto

svou percepci Shakespeara konkrétně demonstroval. Následně se dostal do obecnějších rovin inscenační praxe – Shakespeara označil za prvního post-dramatického dramatika a přesunul svou pozornost od existenčních aspektů jeho her k současným politickým vlivům na svět kultury. Svůj výstup doplnil o různé komentáře na účet vlastní osoby a o reakce na to, co o něm bylo doposud řečeno.

Další bod programu představovala diskuze s herci divadla Schaubühne, kteří účinkují v inscenaci *Ein Volksfeind*. Poslední část symposia rozdělili organizátoři do dvou paralelních sekcí. S koncem těchto současně probíhajících „dílů“ byla ukončena i celá konference. Její účastníci se znovu sešli už jen kvůli oficiálnímu rozloučení, v rámci kterého ještě přednesl výsledky svého výzkumu nazvaného „Capitalist Realism, Socialist Realism and Ostermeier Realism“ profesor Marvin Carlson.